

עלון לבחורי ישיבה

מצמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | תשפ"ד | פרשת מטות-מסעי | גיליון 8

לא רק שהגאולה
מגיעה 'בזכות'
הביטחון, אלא
הגאולה היא הביטחון
בעצמו

ביאור מאמר אמונה
וביטחון (עמ' 17)

אדמו"ר הזקן מלמד
אותנו שבין היצר
הטוב ליצר הרע לא
מתחוללת המלחמה
האמתית, כי הם רק
שופטים. המלחמה
האמתית היא במח
ביאור תניא פרק יג
(עמ' 5)

המלחמה האמתית
– היא סביב השאלה –
האם ארץ ישראל
תהיה המקום המיועד
לעבודת ה'?

והורשתם את הארץ –
לנקות את בית ה'
(עמ' 2)

והורשתם את הארץ – לנקות את בית ה'

בפרשת מסעי התורה משרטטת לנו את גבולות הארץ, אליה אנו עתידים להכנס. בפסוקים שלפני התיאור של גבולות הארץ, התורה מצווה עלינו כיצד עלינו לנהוג כאשר אנו נכנסים אליה:

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את הירדן אל ארץ כנען. והורשתם את כל יבשי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משכיתם ואת כל צלמי מסכתם תאבדו ואת כל במתם תשמידו. והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה... ואם לא תורישו את יבשי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצינינם בצדיכם וצרוו אתכם על הארץ אשר אתם ישבים בה. והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם.

קודם הכניסה לארץ התורה מצווה אותנו על השמדת כל העבודה זרה, והורשת יושבי הארץ מפנינו. בנוסף התורה מזהירה אותנו שאם לא נוריש את יושבי הארץ, בתחילה הם יהיו לשכים בעינינו ולצינינם בצידנו, ולבסוף 'כאשר דימיתי לעשות להם אעשה לכם', והם אלו שיורישו אותנו מהארץ ח"ו.

מה הסיבה לגירוש הגויים?

כאשר אנו קוראים את הכתוב בפרשה, אנו עלולים לחשוב בטעות שאנו מצווים לגרש את הגויים כדי שהם לא יציקו לנו בארצנו, ורק כך נוכל לשבת בארץ לבטח.

אך כאשר אנו קוראים את הפסוקים בפרשתנו על פי הסדר, נראה שהתורה התכוונה שנווריש את יושבי הארץ כדי שלא תישאר עבודה זרה בארצנו. ביעור העבודה זרה היא סיבה מספקת כדי לגרש את הגויים, והפסוקים המתארים מה יקרה לנו אם לא נוריש את יושבי הארץ הם תוצאה והעונש על אי הציות לדבר ה'.

**כיוון שארץ ישראל
מיועדת היא לעבודה
ה', אין בה מקום לא
לעבודת אלילים, ולא
לגויים עובדי אלילים.
ארץ ישראל כולה
מיוחדת להיות הבית
של ה', ורק של ה'!**

הוכחה לדבר זה אנו יכולים לראות בפרשת משפטים בה ה' מבטיח שהוא יתן לנו את הארץ:

ושתי את גבלך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר כי אתן בידכם את ישבי הארץ וגרשתמו מפניך. לא תכרת להם ולאליהם ברית. לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי כי תעבד את אלהיהם כי יהיה לך למוקש.

הקב"ה מבטיח לנו שהוא יתן לנו את הארץ, אך הוא מצווה אלינו לגרש את הגויים ואוסר עלינו לכרות ברית להם ולאליהם. שוב אנו רואים שישנו קשר הדוק בין ישיבתנו בארצנו, לבין ביעור עבודה זרה.

כמו כן פוסק הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (פרק ז' הלכה א'): :

מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה, שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו'. ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה, אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא; בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהן ואי אתה מצווה לרדוף אחריהן בחוץ לארץ.

שוב אנו רואים שדווקא בארץ אנו מצווים לרדוף אחר עבודה זרה עד שנאבד אותה מכל ארצנו. ישנו קשר הדוק בין הישיבה בארץ לביעור עבודה זרה.

ארץ ישראל – הבית של ה'

על ארץ ישראל נאמר 'ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה'. ארץ ישראל היא כמו הבית של ה', בה ה' שוכן, ובה הוא בחר שעם ישראל יעבוד אותו. בארץ ישראל יבנה בית המקדש 'במקום אשר יבחר ה'' בתוך גבולות ארץ ישראל.

המשנה במסכת כלים (א, ו.ו.) אומרת:

ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות. ומה היא קדושתה? שמביאים ממנה העומר והביכורים ושתי הלחם, מה שאין מביאין כן מכל הארצות.

בארץ ישראל יש קדושה מיוחדת ומגידוליה (בשונה משאר הארצות) אנו מקריבים קרבנות בבית המקדש. כל ארץ ישראל מיועדת לעבודת ה', גם מכחם של כל המקומות בארץ ישראל אשר יכולים להיות 'המקום אשר יבחר ה'' (לפני בנין בית המקדש), וגם מכך שבפועל מגידוליה מקריבים קרבנות לבית המקדש.

כיוון שארץ ישראל מיועדת היא לעבודת ה', אין בה מקום לא לעבודת אלילים, ולא לגויים עובדי אלילים. ארץ ישראל כולה מיוחדת להיות הבית של ה', ורק של ה'!

ההצדקה שלנו להילחם

כאשר איננו באים לארץ כדי לעבוד את ה', באופן טבעי מתעוררת שאלה על האחיזה שלנו בארץ. יושבי הארץ טוענים כלפינו 'גזולה היא בידכם' ואף אנו חושבים שוודאי הצדק איתם, אך עלינו לחיות במקום כלשהו. כאשר זוהי גישתנו לישיבה בארצנו היכולת הנפשית-מוסרית שלנו להוריש אותם מארצנו הולכת ומתעממת, וממילא אחיזתם בארץ הולכת ומתחזקת.

בשלב הבא הגויים מתחילים להציק לנו ולעקוץ אותנו בטענה שזכותם לשבת בארץ חזקה משלנו וכך מתקיים הפסוק 'זהו לשכים בעיניכם ולצנינים בצידכם'.

לאחר מכן ה' כביכול 'משתכנע' מטענתם של הגויים, שהרי עם ישראל מצווה לעבוד את ה' בארץ ישראל ואינו מקיים את המוטל עליו ממילא אין לו מקום בארץ ישראל – 'כאשר דימיתי לעשות להם אעשה לכם'.

**כאשר אנו נכנסים
לארץ ואנו רוצים
לעבוד את ה', הציווי
להוריש את הגויים
ולשרש אחר העבודה
זרה, נראה לנו
(ולעולם) טבעי
ומתבקש – כאן
עובדים את ה'.**

אך כאשר אנו נכנסים לארץ ואנו רוצים לעבוד את ה', הציווי להוריש את הגויים ולשרש אחר העבודה זרה, נראה לנו (ולעולם) טבעי ומתבקש – כאן עובדים את ה'. אין בארץ הקודש כל

מקום לאדם או חפץ, המפריעים לנו לקיים את ייעודה של ארץ ישראל – להוות מקום המיוחד לעבודת ה'.

טענה זו אינה גזענית או כוחנית, ולכן היא יותר תתקבל בעיני העולם. גם גויים המעוניינים לשבת בארץ יוכלו לעשות זאת כאשר הם יבחרו להיות חלק מהקשר עם ה', אם הם יעשו זאת לפי ההלכה בתור גירי צדק או גירי תושב.

מלחמה על בית ה'

מהציווי בפרשתנו על ירושת הארץ, עלינו ללמוד למלחמה המתנהלת היום בארץ ישראל. המלחמה האמיתית היא סביב השאלה – האם ארץ ישראל תהיה המקום המיועד לעבודת ה'. אם נלחם אך ורק מכח הטענה שאנו צריכים לשמור על בטחון היהודים, לא תהיה לנו הצדקה אמיתית לגירושם המוחלט מהארץ, כך שהם יהיו לשכים בעינינו וצנינים בצידנו. אך ככל שנלחם מכח ההחלטה לנקות את בית ה', תהיה לנו הצדקה מוסרית מכח התורה למלחמתנו באויב, עד גירושו מן הארץ.

שנוכה לקיום הפסוק – מכון לשבתך פעלת ה', במהרה בימינו אמן.

ביאור תניא פרק יג

היכן מתרחשת המלחמה? מה בין מלכים לשופטים? ומהי עבודת אמת?

יצרים ונפשות

וְכִן יִבְנֶה לְשׁוֹן מְאֹר וְז': בִּינּוּנִים זֶה וְזֶה שׁוֹפְטִין [פְּרוּשׁ, יָצַר טוֹב וְיָצַר הַרְעָה], דְּקָתִיב: "פִּי יַעֲמֵד לִימִין אֲבִיוֹן הַוְשִׁיעַ מִשְׁפָּטֵי נַפְשׁוֹ". וְלֹא אָמְרוּ זֶה וְזֶה מוֹשְׁלִים חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי קָשִׁישׁ אִיזוֹ שְׁלִיטָה וּמְשָׁלָה לַיָּצַר הַרְעָה בְּעִיר קִטְנָה אֶפְלוּ לְפִי שְׁעָה קְלָה, נִקְרָא רָשָׁע בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. אֲלֵא הַיָּצַר הַרְעָה אִינּוּ רַק עַל דָּרָךְ מְשָׁל כְּמוֹ שׁוֹפֵט וְדִין הָאוֹמֵר דְּעִתּוֹ בְּמִשְׁפָּט, וְאָף עַל פִּי כֵן כּוֹל לְהִיטֵל שְׁלֵא יִהְיֶה פֶסֶק הַלְכָה כִּף לְמַעֲשָׂה, מִפְּנֵי שִׁישׁ עוֹד שׁוֹפֵט וְדִין הַחוּלֵק עָלָיו וְצָרִיף לְהַקְרִיעַ בִּינְיָהֶם וְהַלְכָה כְּדָבְרֵי הַמְּקָרִיעַ.

בפרק שלנו אנו פוגשים – לראשונה בספר התניא – את היצר הטוב והיצר הרע. עד לכאן הכרנו את שתי הנפשות – האלקית והבהמית – ואת תכונותיהם. כעת עלינו לשאול: במה שונים היצרים מהנפשות? כאשר נתבונן נשים לב שישנה נקודה אחת שאדמו"ר הזקן רוצה להדגיש בנוגע ליצרים, והיא שהיצרים הם שופטים ולא מושלים. למה זו נקודה כל כך מהותית? כדי שנוכל לענות על השאלה הזו כראי שנתקדם הלאה:

כְּדֵי הַיֵּצֵר הַרַע אוֹמֵר דַּעְתּוֹ בְּחִלּוֹל הַשְּׂמַאֲלִי שְׂבֵלָב, וּמֵהֵלֵב עוֹלָה לַמַּחַ לְהִרְהוֹר בּוֹ, וּמִיָּד חוֹלֵק עָלָיו הַשּׁוֹפֵט הַשְּׂנִי, שֶׁהוּא הַנְּפֶשׁ הַאֱלֹהִית שְׂבֵמַח הַמִּתְפַּשֵּׁט בְּחִלּוֹל הַיְמִנִי שְׂבֵלָב, מְקוֹם מְשַׁפֵּן הַיֵּצֵר טוֹב.

משכנס של היצרים, הטוב והרע, הוא בלב; היצר הטוב בחלל הימני והיצר הרע בחלל השמאלי. אך שתי הנפשות שוכנות במח, והתפשטות הנפש במח הופכת להיות 'יצר' בחלל הלב. היצר הרע לא מייצג תפיסת עולם שכלית; הוא פשוט נמשך לרע, לתאוות העולם. היצר הטוב גם הוא לא מבטא שכל אלקי, אלא נמשך לכיוון השני, כך שפתאום האדם מרגיש שלא בא לו להיות בהמה...

בניגוד לשני היצרים, המושכים לכאן ולכאן, שתי הנפשות מייצגות תפיסת עולם מוחלטת. היצרים הם שני שופטים המביעים את דעתם, אך את שני הנפשות ממשיך אדמו"ר הזקן בפרק ט' ל"שני מלכים נלחמים על עיר אחת". מצד הנפש האלוקית אין שום מקום לרע, ומצד הנפש הבהמית אין שום מקום לקב"ה. וכל זה למה? מפני שהן במח, הן תפיסת עולם.

לכאורה, על מה שאמרנו ששתי הנפשות שוכנות במח יש קושיא, שהרי בפרק ט' מבואר שמשכנה של הנפש הבהמית הוא בלב (ומהלב עולה למח)¹. אך יש לדון על קביעה זו, שכן בפרק ו' אדמו"ר

**מצד הנפש האלוקית
אין שום מקום לרע,
ומצד הנפש הבהמית
אין שום מקום
לקב"ה. וכל זה למה?
מפני שהן במח, הן
תפיסת עולם.**

¹ "והנה מקום משפן נפש הבהמית שמקלפת נגה בכל איש ישראל הוא בלב, בחלל שמאלי שהוא מלא דם, וכתוב: "כי הדם הוא הנפש". ולכן כל התאוות והתפארות וכעס ודומיהן הן בלב, ומהלב הן מתפשטות בכל הגוף, וגם עולה למח שבראש לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן, כמו שהדם מקורו בלב ומהלב מתפשט לכל האברים, וגם עולה למח שבראש".

הזקן כותב שהמידות של הנפש הבהמית נולדות מהשכל². אז מהי בעיקר הנפש הבהמית? מח או לב?

**הנפש הבהמית
מכירה בכך שישנן
תאוריות יפות (וגם
צודקות) שמסדר
המח על הקשר עם
הקב"ה, אבל האדם
עצמו הוא הלב
המתאווה לעולם
הזה, ולכן לא ניתן
לצפות ממנו
להתכופף בפני מה
שלא מייצג אותו.**

נראה שהתמונה העולה ממכלול הדברים היא כזו: הנפש הבהמית היא איך שחלל הלב הופך להיות תפיסת עולם במח. כאשר הנפש הבהמית היא רק לב היא נקראת 'יצר הרע', וכאשר היא הופכת להיות תפיסת עולם היא נקראת 'נפש בהמית'.

מהי תפיסת עולם שמבוססת על הלב? זו ההשקפה הרווחת אצלנו, המזהה את האישיות עם הלב. הנפש הבהמית מכירה בכך שישנן תאוריות יפות (וגם צודקות) שמסדר המח על הקשר עם הקב"ה, אבל האדם עצמו הוא הלב המתאווה לעולם הזה, ולכן לא ניתן לצפות ממנו להתכופף בפני מה שלא מייצג אותו. ההסתכלות על הנפש האלוקית כתיאוריה מנותקת ומרוחקת – זו תמצית תפיסת העולם של הנפש הבהמית. שוב, חשוב להדגיש, לא מדובר על תחושה, אלא על תפיסת עולם מוחלטת שמשכנה במח.

המבט החדש שקיבלנו על מהותם של שתי הנפשות מופיע בצורה מפורשת בתורה אור. כדאי שנראה את הדברים בלשונו של אדמו"ר הזקן:

ביאור ענין יצר טוב ויצר הרע הוא כי נודע שיש בכל אדם ב' נפשות נפש אלהית ונפש הבהמית. וכל נפש מתחלקת לשנים, שהם שכל ומידות. והנה עיקר הנפש הוא השכל. כי נפש האלהית עיקרה היא נפש המשכלת ומתבוננת תמיד ומשגת באור אין סוף ב"ה ואין לה השכלה אחרת. והמידות אהבה ויראה הנולדות מן השכל והשגה זו הן הנקראות בשם יצר טוב. וכן עיקר נפש הבהמית היא המשכלת ומשגת גשמיות עולם הזה וחומריותן שהן

---

² "הנפש דסטרא אחרא מקלפת נגה המלבשת בדם האדם כלולה מעשר פתרין דמסאבותא, שהן שבע מדות רעות הבאות מארבע סודות רעים הנזכרים לעיל, ושכל המולידן, הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת, מקור המדות. כי המדות הן לפי ערך השכל".

זה לעומת זה לעומת נפש האלהית. שהשכל המלוּבש בעניינים
גשמיים הוא הפך ממש מן השכל שבנפש האלהית (לח, ב).

שופטים ומלכים

לאחר שאימצנו את ההסתכלות הנכונה על שתי הנפשות, אנו יכולים לחשוב מחדש על השאלה
ששאלנו בהתחלה – מדוע חשוב כל כך לאדמו"ר הזקן להדגיש ששני היצרים הם שופטים ולא
מושלים? כפי שכבר אמרנו, החילוק בין שופט למלך ומושל הוא ששופט רק מביע את דעתו אך
לא נלחם עליה, ומלך הוא מי שמחליט בדעתו וגם נלחם כדי שהחלטתו תתבצע. אדמו"ר הזקן
מלמד אותנו שבין היצר הטוב ליצר הרע לא מתחוללת המלחמה האמתית, כי הם רק שופטים.
המלחמה האמתית היא במח; בין תפיסת העולם של הנפש האלוּקית לתפיסת העולם של הנפש
הבהמית, שם שני מלכים נלחמים על העיר הקטנה.

בדרך כלל אנחנו חושבים שהמלחמה היא בעיקר על השאלה "לאיפה אני נמשך" – האם בא לי
ללכת על התאוות (יצר הרע), או שבא לי להתעלות על עצמי, להתחיל להקשיב למח ולא להיות
בהמה (יצר הטוב). אך מחשבה זו היא פרי תפיסת העולם של הנפש הבהמית, הטוענת
שהמלחמה נטושה בין המח ללב. כאשר האדם נתון בתפיסת עולם זו, הניצחון מובטח לנפש
הבהמית. שכן הלב, כמובן, לא אוהב שהמח שולט עליו. לכן, גם אם לעיתים הלב יחוש רצון
להקשיב למח כי נמאס לו להיות בהמה, תחושה זו תתפוגג במהרה לטובת תחושת המשיכה
לתאוות העולם שמצטיירת כ'אותנטית' יותר.

תפיסת העולם שמלמד אותנו אדמו"ר הזקן מעבירה את זירת הקרב מהלב למח. המלחמה היא
בין שתי תפיסות במח, ביניהם מתנהלת מלחמת חורמה, ובה דרושה הכרעה. הרי אם ניקח
לדוגמה אדם שלפניו דבר מאכל שהוא מחבב ביותר, אך הוא יודע (בשכלו) שבתוך המאכל טמון
רעל, לאותו אדם לא תהיה שום משיכה לאותו מאכל. להיפך, הוא ייגעל ממנו... מכך אנו למדים
שכאשר ישנה בהירות בשכל – הלב לא מפריע כלל. הנפש האלוּקית טוענת שכאשר במח של
האדם יהיה בהיר שתאוות העולם הזה מפרידות אותו מה' (רעל!) לא תהיה לו אליהם שום
משיכה.

על מה נלחמים?

לאחר שהתרצינו להתמקד בזירת הקרב האמתית, אנו יכולים להתחיל להעמיק בהברל התהומי
שבין שתי תפיסות העולם היריבות. על מה נלחמים פה בעצם? נקודת המחלוקת בין שתי

הנפשות היא ביחס לשאלה מאיפה האדם מקבל את החיות שלו – מהקב"ה או מהעולם. הנשמה טוענת שכל הקיום שלה הוא מה שה' רוצה אותה, והיא מחיה את הגוף; לעומתה, הנפש הבהמית טוענת שהנשמה היא חסרת קיום, והיא זקוקה לגוף שיקיים אותה.

נקח כדוגמא את החילוק בין תפיסות העולם ביחס למבט על מהותה של האכילה. הנפש הבהמית חושבת שכדי לחזק את עצמי אני צריך להכניס לגוף כמה שיותר אוכל מזין ומשובח. כל מיני דברים. לעומתה, הנפש האלקית מסתכלת אחרת לגמרי; האוכל שנכנס לגוף מאפשר לה להתעלות לחווייה אלוקית שהיא לא הייתה יכולה להגיע אליה בלעדיו. הנשמה מרגישה שהיא לא קיימת מצד עצמה, ורק הקב"ה מקיים אותה; אך האוכל הגשמי משקף את הקב"ה שמציאותו מעצמותו, ולכן הוא מאפשר לה לשים לב שיש במציאות משהו יותר אלוקי מאשר החווייה האישית שלה.

יש גם משמעות מעשית בעבודת ה' לכך שהמלחמה מתרחשת בתוך המוח בין שתי תפיסות עולם ולא בין המוח ללב. כאשר למשל יתחשק לנו לאכול מעדן טעים, פעמים רבות יהיה נכון לא להתגבר על התאוה אלא להתרצות לאכול את המעדן, והאכילה תהיה חלק מעבודת ה'. ומה הטעם לכך? שכן אם נצטרך לרסן את עצמנו ולא לאכול את מה שאנו כעת רוצים, אנו עלולים לחשוב שהמלחמה היא בין המוח ללב, ובכך להפסיד סופית במערכה: הרי אם נימנע לאכול את המעדן נרגיש שהלב מאוד רצה לממש את תאוות ליבו, לעומת המוח שמנע זאת ממנו וריסן אותו. אבל אם נזרום בפועל עם התאוה בלי לעשות ממנה עניין רציני, נהיה פנויים נפשית לעסוק בבהירות השכלית הנדרשת, ובאימוץ תפיסת העולם של הנפש האלוקית.

**כאשר למשל יתחשק
לנו לאכול מעדן
טעים, פעמים רבות
יהיה נכון לא להתגבר
על התאוה אלא
להתרצות לאכול את
המעדן, והאכילה
תהיה חלק מעבודת
ה'.**

ה' מאיר לנפש האלוקית

אלא שלבינוני קשה להשתחרר מההזדהות שלו עם הלב, והוא ממאן לקבל את העובדה שהמוח הוא העיקר, ושם הוא אמור להניח את עצמו. כדי להצליח בכך, הוא חייב את הקדוש ברוך הוא. וכפי שאומר אדמו"ר הזקן:

וְהַלְכָה כְּדַרְכֵי הַמַּכְרִיעַ, הוּא הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַעוֹזֵר לְהִצֵּר טוֹב, כְּמֵאֲמַר רַב"ל: "אֵלֶּמְלֵא הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזֵר אֵין יְכוּל לֹא". וְהַעוֹזֵר הִיא הַהֲאָרָה שֶׁמֵאִיר אוֹר ה' עַל נַפְשׁ הָאֱלֹהִית לְהִיטֹת לָהּ יִתְרוֹן וְשְׁלִיטָה עַל סְכָלוֹת הַקְּסִיל וְיִצֵר הַרְעָה, כִּיִּתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ פּוֹנֵקֵר לְעֵיל.

איך נכנס פה לפתע הקב"ה למשוואה? דיברנו על היצר הרע והיצר הטוב, על הנפש האלוקית והנפש הבהמית, ומה הכוונה שהקב"ה הוא המכריע? אלא שהבינוני מצידו לא יכול להסתכל על הנפש האלוקית ככזו שיכולה להכריע; שהרי, כפי שאמרנו, הבינוני מזוהה עם הלב שלו, ו"הנפש הבהמית היא האדם עצמו בבינונים" (פרק כט).

על מנת שהבינוני יהיה מסוגל לצאת מעצמו ולהזדהות עם הנפש האלוקית עליו לשים את ה' לנגד עיניו. כאשר ה' מאיר לנפש האלוקית היא מקבלת יתרון על הרע, כי אז הבינוני מסוגל לחוש בכך שהנפש האלוקית היא ממשית יותר מהמציאות שלו.

צדיק גמור וצדיק שאינו גמור

אף מאחר שְׁהַרְעָה שֶׁבְּחָלָל הַשְּׁמַאֲלִי בְּבִינוּנֵי הוּא בְּתַקְפּוֹ כְּתוּלְדָתוֹ לְהַתְאֵאוֹת תַּאֲנָה לְקַל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נִתְבַּטַּל בְּמַעוֹט לְגַבֵּי הַטוֹב וְלֹא נִדְחָה מִמְקוֹמוֹ כְּלָל רַק שָׂאִין לוֹ שְׁלִיטָה וּמְשִׁלָּה לְהַתְפַּשֵּׁט בְּאַבְרֵי הַגּוֹף, מִפְּנֵי הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַעוֹמֵד לִימֵין אֲבִיוֹן וְעוֹזֵר וּמֵאִיר לְנַפְשׁ הָאֱלֹהִית.

ניתן להסביר שבמילים "ולא נתבטל במעוט לגבי הטוב" מתייחס אדמו"ר הזקן לצדיק שאינו גמור; ואילו במילים "ולא נדחה ממקומו כלל" כוונתו לצדיק גמור. אצל הצדיק שאינו גמור הרע בטל לטוב, אך אנו מכירים מהלכות איסור והיתר שכאשר מתווסף איסור לתוך תערוכת שיש בה איסור שהתבטל הדין הוא שהאיסור "חוזר וניעור", וזו ראייה לכך שהביטול אינו 'היעלמות' גמורה, אלא הוא עדיין קיים במובן מסוים. הצדיק הגמור הוא מי שהרע שלו התהפך לטוב ממש³.

היה בעיניך כרשע

לְכֹן נִקְרָא כְּרֶשַׁע, כְּמֵאֲמַר רַב"ל: "אֶפְלוּ כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ אוֹמְרִים לָךְ צִדִּיק אַתָּה הֲיֵה בְּעֵינֶיךָ כְּרֶשַׁע". וְלֹא רֶשַׁע מִפְּשָׁע, אֲלֵא שֶׁיִּחְזַק עֲצָמוֹ לְבִינוּנֵי, וְלֹא לְהַאֲמִין לְהָעוֹלָם שְׂאוֹמְרִים שְׁהַרְעָה שָׁבוּ נִתְבַּטַּל

³ לפי זה אולי המילים "ולא נדחה ממקומו כלל" לא מדברים על הצדיק הגמור, כיון שאצלו הרע לא רע נדחה אלא גם התהפך. רצ"ע.

לגבי הטוב, שזו מדרגת צדיק, אלא יתהי בעיניו כאלו מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו ובגבורתו בקלל השמאלי פתולכתו, ולא חלף וקלף ממנו מאומה,

חז"ל מדריכים את האדם שאפילו אם כל העולם כולו אומרים לו שהוא צדיק אסור לו להאמין להם, ועליו לחשוב על עצמו שהוא רשע. כל העולם אומרים לו שהוא צדיק כי הם רואים את ההתנהגות שלו בה הוא באמת שלם, אך עליו לשים לב בינו לבין עצמו שהרע הפנימי שלו עדיין קיים.

הרע מתחזק

ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן שישתמש בו הרבה באכילה ושתיה ושאר ענייני עולם הזה.

אדם מבוגר שמימש במשך ימי חייו את המשיכה שלו לתאוות העולם הזה נאחז בתוך הגוף יותר מאדם צעיר שלא הספיק להשתמש ברע שלו במשך זמן רב. ניתן לראות במוחש שאדם בן חמישים-שישים עלול להגיע לייאוש יותר מאדם בן עשרים-שלושים. האדם המבוגר נתון במשך זמן רב ברצון לקבל חיות, והנה הוא מגלה שהוא לא השיג שום דבר. אכן, במידה ואדם מוותר מגיל צעיר על המשיכה לתאוות העולם הזה – הרע שלו לא מתחזק, ואין סיבה שייגיע לייאוש.

שליטה על הלבושים

ואף מי שבתורתו חפצו ויהנה בה יומם וליילה לשמה, אין זו הוכחה קלה שנתנה הרע ממקומו, אלא יכול להיות שמהותו ועצמותו הוא בתקפו ובגבורתו במקומו בקלל השמאלי, רק שלבושיו שהם מתשבה דבור ומעשה של נפש הפקמית אינן מתלבשים במת והנה והידיים ושאר אברי הגוף, מפני ה' שנתן שליטה וממשלה למת על הלב. ולכן נפש האלהית שבמת מושלת בעיר קטנה, אברי הגוף פלם. שהיהו לבוש ומרובה לשלשת לבושיה שיתלבשו בהם, שהם מתשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה.

אהבתו של הבינוני

אבל מהותה ועצמותה של נפש האלהית אין לה שליטה וממשלה על מהותה ועצמותה של נפש הפקמית בבינוני, כי אם בשעה שאהבת ה' היא בהתגלות לבו בעתים מזמנים, כמו בשעת התפלה וכיוצא בה. ואף גם זאת הפעם אינה רק שליטה וממשלה לבד, כדכתיב: "ולאם מלאם יאמץ", קשה גם זה נופל וכשנה גם וכו'.

הגבורות, שהיא בינה, להתבונן בגדולת אין סוף ברוך הוא ולחוליד אהבה עזה לה' קרשפי אש
בחלל הימני שבלבו, ואז אתפכיא סטרא אחרא שבחלל השמאלי.

**האהבה של הבינוני
היא "כרשפי אש" כי
היא באה לשרוף את
כל העולם; בשונה
מהצדיק הגמור
שאוהב את ה' "אהבה
בתענוגים", כי העולם
בכלל לא נחשב
בעיניו**

אדמו"ר הזקן מתאר מצב שבו גם אצל הבינוני אין שום משיכה לעולם הזה – כאשר אהבת ה' בהתגלות לכו. כאשר נתבונן היטב נגלה שמדובר על אהבת ה' מסוימת, המתאימה לבינוני. ראשית, הנפש האלקית מתוארת פה כ"מתאמצת ומתגברת", זו איננה תכונה של אהבה טבעית וממילאית; אלא של אהבה המגיעה על ידי מאמץ והתגברות. בנוסף, הנפש נתונה "במקור הגבורות, שהיא בינה, להתבונן בגדולת אין סוף ברוך הוא". ההתבוננות בגדולת ה' היא כנגד הבינה, והבינה היא מקור הגבורות. ומהם הגבורות עצמן? אדמו"ר הזקן מסביר זאת בפרק לא: "מריירות וְלֵב נִשְׁבָּר... שְׁהִיא חֵיט מִבְּחִינַת גְּבוּרֹת קְדוּשׁוֹת, וְהַשְׁמָחָה מִבְּחִינַת חֻסְדִּים, כִּי הַלֵּב כְּלוּל מִשְׁתִּיחָן. וְהִנֵּה לְעֵתִים, צָרִיךְ לְעוֹרֵר בְּחִינַת גְּבוּרֹת הַקְּדוּשׁוֹת, כְּדֵי לְהַמְתִּיק הַדֵּינִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית וְיִצְרַח הָרַע". הגבורות הקדושות ממתיקות את הדינים. ה"דינים" הם הנפש הבהמית והיצר הרע, המושכים את האדם אליהם למרות שהוא לא רוצה, ולכן הם 'דינים' אותו; וה"גבורות הקדושות" שממתיקות אותם הם המריירות על הדינים. אצלנו אדמו"ר הזקן מדבר על המקור של הגבורות-המריירות, שהיא ההתבוננות בגדולת ה'. בהתבוננות לא מורגשת מריירות, אך עדיין ישנה התאמצות והתגברות.

כאשר אדמו"ר הזקן מסביר לנו שההתבוננות של הבינוני היא במקור הגבורות, הוא מתכוון שנשים לב לשייכות של הבינוני לרע גם כאשר הוא במצב של אהבת ה'.

כאמור, ישנן שלוש מדרגות של שייכות לרע: דינים, גבורות ומקור הגבורות. כאשר אדם שרוי בדינים (נפש הבהמית ויצר הרע) שייכותו לרע מובהקת; בשעה שהאדם מעורר את הגבורות הקדושות (מריירות על הרע) הוא מתעלה יותר, אך עדיין הרע ניכר. ובזמן שהבינוני עולה למקור הגבורות (אהבת ה' בהתגלות ליבו) הרע כבר ממש ישן, אך הוא עדיין קיים. העובדה שהבינוני נדרש להתאמץ על מנת להתבונן בגדולת ה' ולהתעורר באהבה היא הביטוי לכך שהרע קיים אפילו במדרגה זו. גם תוך כדי שהבינוני מלא באהבה לה' הוא חש שהיא לא טבעית לו, וברגע שהוא יפסיק להתאמץ היא תיפסק והוא יחזור להימשך לעולם הזה.

האהבה של הבינוני היא "כרשפי אש" כי היא באה לשרוף את כל העולם; בשונה מהצדיק הגמור שאוהב את ה' "אהבה בתענוגים", כי העולם בכלל לא נחשב בעיניו. הבינוני, בתפלתו, נמצא בתנועתנפש של בריחה מהעולם, ביציאה ממקומו הטבעי. תחושה זו של הבינוני היא ההוכחה הברורה ביותר לכך שהוא לא בעל הבית על הנפש הבהמית שלו, שהרי בעל הבית מרגיש בבית...

חזור וניעור

אָבֵל לֹא נִחַבְטֵל לְגַמְרֵי בְּבִינוּנֵי, אֶלֶּא בְּצַדִּיק שְׁנֵאֲמַר בּוּ: "וְלִבִּי תָלַל בְּקַרְבֵּי", וְהוּא מוֹאֵס בְּרַע וְשׁוֹנְאָו בְּתַכְלִית הַשְּׁנֵאָה וְהַמֵּיאוּס, או שְׁלֹא בְּתַכְלִית הַשְּׁנֵאָה כְּנֹזֶקֶר לְעֵיל. אָבֵל בְּבִינוּנֵי הוּא דְרָךְ מְשֵׁל כְּאֵדָם שְׁשֵׁשׁ, שְׁיִכּוֹל לְחַזֵּר וְלַעֲוֹר מִשְׁנֵתוֹ, כִּף תְּרַע בְּבִינוּנֵי הוּא כְּשֵׁן בְּתָלָל הַשְּׁמֵאֵלִי בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה שְׁלֵבּוּ בּוֹעֵר בְּאַהֲבַת ה', וְאַחַר כֵּן יִכּוֹל לְהִיּוֹת חוֹזֵר וְנִעוֹר.

בשונה מה"חוזר וניעור" של הצדיק שאינו גמור, בו מדובר על רע מבחוץ שעלול לחדור לתערוכות ולעורר את הרע כמקודם, אצל הבינוני מדובר על כך שהרע יכול להתעורר מעצמו, כמו אדם שמתעורר משינתו מעצמו גם ללא גורם חיצוני. בהלכות איסור והיתר הדוגמה לכך היא כאשר ישנו איסור שהתבטל בתערוכות, ובשלב מסוים האדם מחשיב את הרע שהתבטל. החשבת הרע בדעתו של האדם גורמת לו להיות "חוזר וניעור" מעצמו.

כך גם אצל הבינוני: כאשר הוא נתון באהבת ה' ואינו מחשיב את הרע - הרע אכן בטל; אך כאשר המוחין יהיו פחות בהירים והעולם הזה יחזור להיות חשוב בעיניו – יחזור הרע ויתעורר.

שביק חיי לכל בריה

וְלִכֵּן הָיָה רַבָּה מְחֻזֵּק עֲצָמוּ בְּבִינוּנֵי, אִף דְּלֹא פִּסֵּק פְּמַה מְגִיִּרְסָא וּבְתוֹרַת ה' תְּפָצוּ יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּחִפְצָה וְחִשְׁיָה וְחִשׁוּקָה וְנִפְשָׁה שׁוֹקֵקָה לֵה' בְּאַהֲבָה רַבָּה כְּבִשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה, וְנִדְמָה בְּעֵינָיו כְּבִינוּנֵי הַמְתַּפְּלָל כֹּל הַיּוֹם, וְכַמְאֲמַר רַז"ל: הַלְוֵאִי שִׁיתַּפְּלָל אֲדָם כֹּל הַיּוֹם כְּלוּ.

בפתיחת הספר, בפרק א, הביא אדמו"ר הזקן את הדיון בין רבה לאביי שמופיע בגמרא. רבה העיד על עצמו שהוא בינוני, ואביי אמר לו בתגובה – "לא שביק מר חיי לכל בריה". גם בלי להיכנס לפרטי המשא ומתן ביניהם אפשר להגיד נקודה אחת חשובה. מדברי רבה היה נשמע שעבודת ה' היא דבר רחוק שלא כל אחד יכול להגיע אליו, ולכן אביי לא היה מרוצה מדבריו, כי עבודת ה' באמת קרובה לכולם – "כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ תְּדַבֵּר מְאֹד".

בדומה לרוחו של אביי, אדמו"ר הזקן ייסד את ספרו על הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד", ותפקידו לבאר איך כל אחד יכול לעבוד את ה'. אמנם, בקריאה שטחית של הספר עלול הקורא להסתכל על אדמו"ר הזקן כ'רבה' שמדבר על מדרגות גבוהות שלא ניתנות להשגה; כדי למנוע את המחשבה הזו, מובאת תגובתו השלילית של אביי לדברי רבה מיד בתחילת הספר, כדי שנדע שאדמו"ר הזקן הולך פה בדרכו.

גם בקטע שלפנינו באה לידי ביטוי דרכו של אדמו"ר הזקן – ש"שביק חיי לכל בריה" – המדגישה שעבודת ה' קרובה לכולם:

עבודת אמת

והנה מדת אַהֲבָה זו הַאֲמוּנָה בְּפִינוּיִם בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי הַתְּנַבְרוּת הַנֶּפֶשׁ הָאֲלֵהִית כּו', הַנֶּה לְגַבֵּי מְדַרְגַת הַצְּדִיקִים עוֹבְדֵי ה' בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ אֵין בְּחֵינַת אַהֲבָה זוּ נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוֹדַת אֵמֶת קָלֵל, מֵאַחַר שְׁחוֹלְפֶת וְעוֹבְרַת אַחַר הַתְּפִלָּה, וְקַחֲיָב: "שִׁפְתַת אֵמֶת תִּכּוֹן לְעַד וְעַד אֲרַגִּיעָה לְשׁוֹן שְׁקֵר". וְאִף עַל פִּי כֵן, לְגַבֵּי מְדַרְגַת הַבִּינּוּיִם נִקְרָאת עֲבוֹדָה תְּמָה בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ שְׁלֵהֶם, אִישׁ אִישׁ כְּפִי מְדַרְגָתוֹ בְּמְדַרְגַת הַבִּינּוּיִם, וְהַיְיָ קוֹרָא בְּאַהֲבָתָם שְׁבִתְפִלָּתָם גַּם כֵּן "שִׁפְתַת אֵמֶת תִּכּוֹן לְעַד", הוֹאִיל וּבְכַתֵּם נֶפֶשׁ הָאֲלֵהִית לְחִזּוֹר וּלְעוֹרֵר בְּחֵינַת אַהֲבָה זוּ לְעוֹלָם, בְּהַתְּנַבְרוּתָהּ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה מְדֵי יוֹם בְּיוֹם עַל יְדֵי הַכְּנָה הַקְּרִיאָה לְכָל נֶפֶשׁ כְּפִי עֲרָפָה וּמְדַרְגָתָהּ.

עבודת ה' שיש לה הפסק אינה עבודת אמת. אמת היא ההליכה אחר משהו עד הסוף, בלי 'לזנוג' וכלי לשוב אחורה. אדמו"ר הזקן מתאר את עבודת ה' הרצויה בלשון הפסוק "שפת אמת", משום שעובד ה' אמתי לא רואה את עצמו כאמת בעצמה, אלא כמגלה ומבטא אותה בעבודתו – הוא רק 'שפה' שלה. עובד ה' אמתי מכיר בכך שהאמת בעצמה היא רק הקב"ה בעצמו. לעומתו, טעותו של השקרן כפולה: הוא גם חושב שהוא יכול מצד עצמו לתפוס את ה', וגם הוא חושב שהוא מצליח לתפוס את ה' היכן שה' כלל לא נמצא.

**אהבת ה' שהתגלתה
לבינוני בתפילתו
איננה סתם עוד חוויה
מתוך מכלול החוויות
האנושיות שהוא
חווה במשך היום.
אצל הבינוני תמיד
תישאר התפילה
כחוויה המכוננת
ביותר**

לאור כל זאת, עולה לכאורה שעבודת התפילה של הבינונים איננה עבודת אמת; שהרי כפי שלמדנו – האהבה המתעוררת לבינוני בשעת התפילה חולפת מיד לאחריה. אך אדמו"ר הזקן לא רוצה לומר כך. הוא מסביר שגם עבודת התפילה של הבינונים היא עבודת אמת לאמיתו. מדוע? משום שאהבת ה' שהתגלתה לבינוני בתפילתו איננה סתם עוד חוויה מתוך מכלול החוויות האנושיות שהוא חווה במשך היום. אצל הבינוני תמיד תישאר התפילה כחוויה המכוננת ביותר ביום: בתפילה היו לו את הרגעים שלא יישכחו, בהם הוא ידע מה הוא באמת רוצה. הראיה הטובה ביותר לכך שהיתה זו חוויה אמתית לגמרי היא העובדה שבכוחו של הבינוני לעורר את אהבתו זו בכל יום מחדש כאשר הוא עומד בתפילה.

הכרת האמת היא שכל יגיעתי בעבודת ה' אינה אלא המדרגות מסביב, אך מי שמחזיק פה את הכל הוא הקב"ה שיורד כעמוד מלמעלה למטה.

ניתן לדמות את חווית הבינוני בתפילה כניגוד לחווית הטראומה המתוארת אצל הפסיכולוגים. טראומה, לפי הפסיכולוגים, היא חוויה שלילית מאוד עוצמתית שלא עוזבת את האדם, והנפש משחזרת אותה כל הזמן בניגוד לרצונה. כניגוד לכך, אדמו"ר הזקן מתאר את התפילה כ'טראומה חיובית' – הבינוני חווה בה חוויה מאוד עוצמתית של אהבת ה', כך שיכולתו לשחזר אותה כל פעם מחדש⁴.

נקודה האמצעית

פִּי הִנֵּה מִדַּת אֱמֶת הִיא מִדְּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, הַנִּקְרָא בְּרִים הַתִּיכּוֹן הַמְּבָרִים מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה, מְרוֹם הַמַּעְלֹת וּמְדֻרְגּוֹת עַד סוּף כֵּל דְּרָגִין, וּבְכָל מַעְלָה וּמְדֻרְגָּה מְבָרִים תּוֹף נִקְדָּה הָאֲמִצְעִית, שֶׁהִיא נִקְדָּת וּבְחִינַת מִדַּת אֱמֶת שְׁלֵה.

נסה לצייר לעצמנו מדרגות הבנויות כספירלה, עולים ומסתובבים, ובנקודת האמצע ניצב עמוד איתן סביבו בנויות המדרגות. אם יעלה אדם במדרגות הללו יתכן שלא ישים לב לעמוד, ויהיה שוב

---

⁴ האמת היא שבכל טראומה החוויה העצמתית שלא עוזבת את האדם היא חיובית בעצם, ועל מנת להגיע לריפוי של הנפש נדרש לחשוף את הנקודה החיובית שביסוד הטראומה. להרחבה על כך ראה חוברת מעמקים מס' 7 "השלכות נפשיות של המלחמה".

שהמדרגות בנויות אחת על גבי השנייה. אותו אדם מדמה שה'מטה' מחזיק את ה'מעלה', אך כמובן שזו טעות יסודית בהבנה מה עומד לפניו.

כך גם בעבודת ה': האדם עובד ומתאמץ, אך עליו לשים לב לנקודת האמצע, לנקודת האמת. הכרת האמת היא שכל יגיעתי בעבודת ה' אינה אלא המדרגות מסביב, אך מי שמחזיק פה את הכל הוא הקב"ה שיוורד כעמוד מלמעלה למטה. רק ה' עושה שאצליח לגעת בו באמת, בלעדיו הייתי מסתובב סביב עצמי למטה-מטה. אל לנו לחשוב שעבודת ה' מבוססת על המאמץ האישי שלנו, כך שה'מעלה' מבוסס על ה'מטה'; להיפך, כל עלייה שאנו עולים מבוססת על המתנה של ה' מלמעלה למטה.

מדת אמת

ומדת אמת היא נחלה בלי מצרים,

כאשר האדם לא מייחס את עבודתו לעצמו אלא לה' (על ידי שהוא מתחבר למדת האמת, כאמור) הוא זוכה להיות קשור לקב"ה בעצמו, ולכן זו "נחלה בלי מצרים" – בלי שום גבולות.

ואין לה שעור למעלה עד רום המעלות

מכיוון שמידת האמת היא הקשר לקב"ה בעצמו, ממילא אין בה משמעות למדרגות, ואין להם שיעור.

וְכָל מַעְלֹת וּמְדַרְגֹת שֶׁלְמִשָּׁה הֵם קְאִיִן לְגַבֵּי מַעְלֹת וּמְדַרְגֹת שֶׁלְמַעְלָה הֵן, [פְּדִיעַ לְיִדְעֵי חַיִּין שֶׁפְּחִינַת רֹאשׁ וּמִוְחִין שֶׁל מְדַרְגֹת תְּחִתּוֹנוֹת הֵן לְמִשָּׁה מְבַחֲשֵׁת עֲקָבִים וְרִגְלֵי מְדַרְגֹת עֲלִיוֹנוֹת מִהֵן, וּכְמֵאֵמֶר רַז"ל: "רִגְלֵי הַחַיִּית כִּנְגַד קָלֶן"]

בדרך כלל כשאנו עולים בסולם מלמטה למעלה אנו מרגישים שאנחנו עולים שלב אחרי שלב, ואם אנחנו רואים מישהו שכבר נמצא הרבה מעלינו בסולם – הוא נראה לנו מרחף באוויר... אך הסולם של מדת האמת הפוך ממש; זהו סולם מלמעלה למטה, כאשר בכל שלב בו עומדים בסולם מרגישים שאין עוד שלבים למטה, כי כל השלבים שנמצאים למטה כלולים בשלבים שמעליהם.

כפי שהוסבר, אנו מדברים על סולם של מדת האמת. כאשר האמת מאירה אין מקום למדרגות נמוכות יותר, כי הכל כלול בה. איש אמתי רואה את האמת בכל אדם, גם במי שנמוך ממנו.

לדוגמה, כאשר האר"י הקדוש הסתכל על יהודי פשוט שמניח תפילין, הוא ראה בו את כל הכוונות העמוקות שדרש, על אף שאותו יהודי כלל לא היה מודע אליהן. כמו כן, כאשר תינוק מחייך אלינו אנו רואים זאת כביטוי לתקשורת, על אף שהתינוק בוודאי לא יודע לפרש זאת כך.

כך היא מדת האמת, מדה עצמית של בלי גבול המאירה את הכל וכוללת הכל.

ביאור מאמר אמונה וביטחון

כיצד מביאים את הגאולה? מהי אמונה לא בשלה? ומה אכלו בני ישראל בצאתם ממצרים?

אות ו'

והנה אמונה ובטחון הם בסוד השם הקדוש, שם הגאולה, "אהיה אשר אהיה", "אהיה עמם בצרה זאת (בטחון, מקרוב) אשר אהיה עמם בשיעבוד שאר מלכויות (אמונה, מרחוק)". כיום עלינו להמשיך את "מקיף" האמונה של ה"אהיה" השני (האמונה הפשוטה של כל בית ישראל בביאת המשיח – "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא" – כלומר שהנני מחכה לו ומאמין שיכול לבא בכל יום והלואי שיבוא היום, אך ללא בטחון גמור שודאי יבוא היום) ב"פנימיות" הבטחון של ה"אהיה" הראשון (לבטוח ודאי שהגאולה השלמה קרובה לבא – "כי בא כי בא" – כי כשל כח הסבל מחד גיסא, ומאידך גיסא תחושת ביאת עת דודים מתעוררת בקרבנו ברצון עז לפעול את חלקנו אנו בשלבי תהליך הגאולה בבחינת "זכו – אחישנה" דוקא) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". בזכות ההתקשרות לזכרון הבטחון שהיה לנו בזמן יציאת מצרים – "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" – שבזכות זו זכינו לנסים גלויים, גלוי שם הוי"ה שלמעלה מן הטבע לגמרי, כך נזכה להגיע לבטחון גמור בביאת המשיח "נאור". ובבא הבטחון באה "אתחלתא דגאולה", ועל כן תזכה יציאת מצרים להיזכר אף לימות המשיח.

ובעמק יותר, "בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים", דהיינו האמונה הטהורה שהיתה לאבותינו (ובפרט לנשים צדקניות שבדור, שבזכותן בפרט נגאלו כו') משך כל ימי רדו שנות הגלות. בבוא עת דודים, נמשכת אמונה זו בבחינת בטחון, וזהו סוד ה"אהיה" הראשון – "אהיה

עמם בצרה זאת" – "אהיה שלחני אליכם". והיינו שתי הבחינות שבמצה – "מיכלא דמהימנותא" ("קטנות א", בחינת אמונה פשוטה הקודמת ל"גדלות א", בחינת "ידיעת המציאות", כמבואר בדא"ח) ו"מיכלא דאסוותא" ("קטנות ב", בחינת בטחון חזק, סוד שם אכדטם, כמבואר במ"א, הקודמת ל"גדלות ב", בחינת "ראית המהות", כמבואר בדא"ח). וכך לגבי הגאולה העתידה (ועל ידי ההתעצמות לקיים את ה"זכירה" הראשונה – "למען תזכור את יום צאתך ממצרים כל ימי חיך", "כל ימי חיך" – להביא לימות המשיח", דהיינו שבזכות ההתקשרות לגאולה הראשונה מתחזקים בבטחון גמור ביחס לגאולה העתידה כנ"ל), "אשר אהיה", עלינו להמשיך את האמונה בביאת המשיח (ותחית המתים) בבטחון גמור. בבוא הבטחון בלבנו ובמעשה ידינו אזי באה "אתחלתא דגאולה" בגלוי כנ"ל, "ולא עיכבן אפילו כהרף עין".

להפוך את האמונה לביטחון

כיצד נגאלו אבותינו ממצרים? אפשר לחשוב שעם ישראל היה משועבד במשך שנים רבות ללא כל תקווה, ופתאום החליט ה' לבוא ולגאול אותו. אך פה הרב מצייר את גאולת מצרים בצורה שונה: עם ישראל האמין במשך שנים רבות בכך שה' יגאל אותו, והגאולה הגיעה כאשר האמונה הפכה לביטחון. האמונה היא אור מקיף, והביטחון הוא אור פנימי; אור האמונה תמיד קיים, אך כאשר מגיעה 'עת דודים' נכנסת האמונה בפנימיות והופכת לביטחון ולגאולה שלמה.

**כל מהלך הגאולה
הוא הפיכת האמונה
לביטחון עוד ועוד,
והגאולה השלמה
היא השלב בו עם
ישראל הולך על
הביטחון שלו בה' עד
הסוף**

בעומק יותר, לא רק שהגאולה מגיעה 'בזכות' הביטחון, אלא הגאולה היא הביטחון בעצמו – עצם הביטחון שיש לעם ישראל ללכת על הגאולה הוא הגאולה בעצמה. כדי שנוכל להבין מהו הקשר העצמי שבין הביטחון לגאולה עלינו להתבונן כיצד הרב מצייר פה את תהליך הגאולה.

הגאולה כהתבגרות

הגאולה מתוארת פה כמורכבת מארבעה שלבי התבגרות בנפש (המופיעה בכתבי האר"י): קטנות א', גדלות א', קטנות ב', גדלות ב'. קטנות א' מקבילה לאמונה, וקטנות ב' לביטחון. האמונה בנפש היא כאשר הילד הקטן חושב שכאשר יגדל הוא יהיה אבא. כאשר הילד אכן גדל, האמונה המופשטת שלו הופכת לביטחון והוא ניגש להתחנך ולהיות אבא. אכן, שני השלבים הללו

נקראים 'קטנות'; את שלבי ה'גדלות' הרב מחלק לשניים: 'ידיעת המציאות' כנגד גדלות א', וראית המהות כנגד גדלות ב'. כאשר הילד הקטן נהיה בחור בוגר הוא כבר לא מאמין שהוא יהיה אבא בלי להבין בכלל במה מדובר, אלא הוא כבר יודע מה המשמעות של להיות אבא – 'ידיעת המציאות'. כמו כן, לאחר שהבחור ניגש בביטחון להתחתן ולהיות אבא הוא הופך להיות אבא בפועל ובכך מגיע לשלב של 'ראית המהות'.

כאשר אנו מציירים את תהליך הגאולה כשלבי התבגרות מקטנות לגדלות אנו באים לבטא שהגאולה איננה מטרה חיצונית לה אנו מייחלים בקוצר רוח, אלא היא שלב שיא של ההתבגרות של עם ישראל. במילים אחרות, כל מהלך הגאולה הוא הפיכת האמונה לביטחון עוד ועוד, והגאולה השלמה היא השלב בו עם ישראל הולך על הביטחון שלו בה' עד הסוף. ניתן להמחיש זאת על פי המשל שהבאנו קודם: כדי להפוך לאבא דרושים הרבה דברים, חיצוניים ופנימיים, אבל ללא ספק עיקר ה'אבהות' היא ההתבגרות של האדם. כך גם הגאולה תלויה בהרבה דברים חשובים, אך אם נחזור לנקודה העצמית של הגאולה נגלה שזו האמונה בה' שהופכת לביטחון.

אמונה לא בשלה

בתקופת שהותו של עם ישראל במצרים היו ניסיונות של חלקים מהעם לצאת לגאולה, אך הם לא צלחו (כמסופר בדברי חז"ל). הסיבה לכישלון של הניסיונות הללו היא שהאמונה לא הייתה בשלה, ולכן היא לא הפכה

לביטחון מתוקן. הביטחון שהגיע את הניסיונות לצאת ממצרים היה ביטחון עצמי יותר משהיה ביטחון בה', ולכן הוא נידון לכישלון. פעמים רבות הטעות בביטחון היא עדינה, כאשר האדם נתון בעיקר בביטחון של עצמו בה' ולא בהתבוננות עד כמה ה' הולך על העולם וראוי לסמוך עליו ולבטוח בו. כאן מתבטא בעיקר ההבדל בין אמונה לא מתוקנת לבין אמונה מתוקנת שבשלה להפוך לביטחון: כאשר האדם חושב על האמונה של עצמו – האמונה שלו לא בשלה; וכאשר האדם חושב על ה' כמה הוא מאמין בעולם ו'מזמין' להאמין בו – זו אמונה שבשלה להפוך לביטחון.

כאשר האדם חושב על האמונה של עצמו – האמונה שלו לא בשלה; וכאשר האדם חושב על ה' כמה הוא מאמין בעולם ו'מזמין' להאמין בו – זו אמונה שבשלה להפוך לביטחון.

אהיה אשר אהיה

מתי אירע השלב של הפיכת האמונה לביטחון בגאולת מצרים? כאשר ה' מדבר עם משה רבנו במעמד הסנה הוא מנסה להפוך את האמונה שיש לו (ולכל עם ישראל) לביטחון של גאולה. לכן ה' אומר למשה "אהיה אשר אהיה" – "אהיה עמם בצרה זאת, אשר אהיה עמם בשיעבוד שאר מלכויות"; בדברים הללו ה' רוצה להחדיר במשה רבנו ביטחון. כעת משתנה לנו המבט על כל המופתים שאירעו אחר כך: לא מדובר במיסטיקה; הם נוצרו מתוך ביטחון פשוט שה' החדיר במשה רבנו. לאחר מכן משה רבנו 'מדביק' את כל עם ישראל בביטחון שלו בה', ועם ישראל יוצא ממצרים.

מזון של ביטחון

מהי ההוכחה הטובה ביותר לכך שבני ישראל ביציאת מצרים היו בביטחון מוחלט בה'? כדי לענות על כך נשאל שאלה אחרת: מה אכלו בני ישראל בצאתם ממצרים עד שה' הוריד להם את המן (תקופה של כחודש)? לא כתוב שהם אכלו שום דבר. חז"ל אמנם אומרים שהם אכלו מצות, אך מפשט הפסוקים נראה שהם לא היו צריכים לאכול בכלל. בני ישראל היו נתונים כל-כך חזק בביטחון שלהם בה' עד שהם לא היה זקוקים למשהו חיצוני שיזין אותם; הם קיבלו את כל החיות הנדרשת מעצם הקשר שלהם ה'. מאוחר יותר, כאשר בני ישראל יצאו לרגע מהסחף של הביטחון ופתאום תפסו באיזה מצב הם נמצאים – הם כבר לא היו מסוגלים להתחיות מהביטחון בלבד, והתחילו להתלונן שהם רוצים אוכל...

והנה, כשם שהגאולה הראשונה באה מתוך הפיכת האמונה לביטחון בה', כך גם בימינו עלינו להפוך את האמונה לביטחון כדי להביא את הגאולה השלמה.

למוד חסידות – הנכחת ה' בנפש

שאלות ותשובות עם הרב יצחק שפירא שליט"א⁵

[נגון 'לכתחילה אריבער']

[שאלה: למה בחסידות מדובר רבות על עולמות שלא נוגעים אלינו כלל? ישנם מאמרים שלמים על היחסים בין עולמות, ועל הסברי מושגים שלכאורה כלל לא נוגעים אלינו...]

שפת החסידות – אלקות בעולם הזה

לפני שאענה, ניתן שתי הקדמות:

א. החסידות משתמשת בשפה שבנויה על שפה נוספת, שגם היא בנויה על שפה: שפת התורה, מעליה שפת הזהר, מעליה שפת האר"י, ואז שפת החסידות הכללית ועל גביה שפת חסידות חב"ד. את כל 'בליל השפות' הזה עלינו לתרגם לשפה המדוברת שלנו, על מנת להבין ולקלוט כיאות את החומר – באמת לא קל לקלוט את כל השפות האלה, גם כל אחדת לחוד וכל-שכן כאשר כולן מתערבבות יחד...

⁵ כט טבת תשפ"ד, דורשי יחודך. נרשם ונערך ע"י עפר בן יעקב. לא מוגה מאד.

ב. בחסידות יש חיבור מאד מיוחד: יכולת להתעסק בעניני אלוקות, שהיא לכאורה מאד רחוקה, מצד אחד; ומצד שני בעניני עבודה – ענין מאד קרוב ומאד נוגע, שיהודי עובד ה' חי ומרגיש בכל עסקיו ועניניו, השאלה הפשוטה 'האם מה שעשיתי (או אעשה) כעת הוא לרצון ה'". החיבור הזה הוא מורכב: מצד אחד, "כי הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם וְאֵתָהּ עַל הָאָרֶץ, עַל כֵּן יִהְיֶה דְבָרְךָ מְעֻשָׂים..."⁶.

מצד שני – "כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ"⁷. החיבור הזה הוא קשה, כי באופן פשוט איננו מרגישים שהאלקות נוגעת אלינו; ומה שנוגע אלינו, ומוחשי לנו כיצד הוא משפיע על חיינו ומנווט אותם – כבר לא נראה בעינינו כאלקות, כי הוא חי ופשוט. זו המורכבות.

בנוסף, בדורנו מדובר רבות מאד על חשיבות המודעות העצמית. התפתחו בתוך המציאות ידע רב ומושגים שלמים, שפה שלמה – לעתים מדוברת ולעתים מקצועית – של עיסוק בנפש. מצד אחד העובדה הזו והשפה הזו בעולם מקלה עלנו להיות קרובים יותר להבנת החסידות,

מודעות לנפש; ומצד שני – זו תחושה מרחיקה, כי הגדרות החסידות רחוקות יותר מהגדרות של היום, ולכן קשה, אחרי עיסוק בנפש מהזוית בה עוסקים בה בעולם היום, ללמוד חסידות בצורה טובה ואמתית.

אחרי ההקדמות הללו, למה כדאי ללמוד? איך הלמוד יכול להקל עלינו? אנחנו מאמינים שהוא כן נוגע אלינו, אבל איך ולמה?

אם כאשר אדם לומד מושגים רבים בחסידות ובקבלה – בלי לשייך אותם אליו, אלא רק בשביל להבין אותם כמה שיותר ובצורה כמה שיותר מעמיקה, כך שיובנו כמה שיותר בהיר; אבל כאשר הוא מסיים הוא 'סוגר את הספרים', עוזב את מה שלמד בחסידות, ושואל את עצמו הרבה שאלות על עצמו: איך הוא מחבר את עצמו, באמצעות מה שלמד כעת, לעבודת ה'?

בחסידות יש חיבור מאד מיוחד: יכולת להתעסק בעניני אלוקות, שהיא לכאורה מאד רחוקה, מצד אחד; ומצד שני בעניני עבודה – ענין מאד קרוב ומאד נוגע

⁶ קהלת ה, א.

⁷ דברים ל, יד.

אם הוא שואל בכנות, ולא מנסה לענות תשובות דחוקות כדי להרגיש טוב, אלא באמת שואל כמו שצריך – הוא מגיע להבנה של מושגי החסידות על עצמו, בצורה שמועילה לכל עבודתו בכלל.

עיקר התפלה: הבקשה להרגיש את חשיבותה

ישנה דוגמא פשוטה: יהודי שמנסה לכוון בתפלה, ו'לא נדבק לו' כליכך... הוא 'מריץ' את התפלה, הטקסט זורם לו מהפה, והנה הוא כבר מסיים. כאשר יהודי מסיים כזו תפלה, הוא שואל את עצמו שאלות פשוטות. נסו לחשוב, מה הוא שואל? מה אני אמור לשאול את עצמי כשאני גומר תפלה ומרגיש שהיא לא מוצלחת?

[למה להתפלל אם היא לא נותנת לי את מה שרציתי?]

הבקשה "הלואי שלא הייתי מרגיש שהתפלה היא בזבוז זמן" – מצדיקה את כל התפלה, היא עיקר התפלה של האדם.

נכון, זו השאלה הפשוטה שקופצת ב"היו לרצון" שבסיום שמונה עשרה, או ב"אל תירא מפחד פתאם" אחרי עלינו לשבת... אבל, על שאלה כזו אני יכול לענות בדרך החסידות ברגע אחד, כי התשובה פשוטה מאד: אם כשגמרת את התפלה שאלת את השאלה הזו – מה זו התפלה הזו, הרי בצורה שבה אני התפללתי אותה היא סתם בזבוז זמן – אפשר לומר שאמנם כל התפלה היתה בזבוז זמן, אבל השאלה שהיא הביאה עמה – אם המתפלל מחליט לשאול אותה את ה', ולא שהיא נשארת אצלו פילוסופית ורק מרחיקה אותו מה' – זהו 'אקורד הסיים' בו הסתיימה התפלה, הבקשה "הלואי שלא הייתי מרגיש שהתפלה היא בזבוז זמן" – מצדיקה את כל התפלה, היא עיקר התפלה של האדם. זו הבקשה של סוף התפלה.

יש ספור חסידי על תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש משרת – שהוא היה מתפלל באריכות, ובעיקר מאריך ב"ונפשי כעפר לכל תהיה", וכשהיה צועד אחורה – היה מרגיש כאילו בא לפגישה, והוא יוצא ממנה 'אחורה', בבאסה – העסק לא עבד... זו היתה העבודה שלו, זהו עיקר התפלה. כתוב שפעם זה לקח לו כמה שעות, והרבי שלו, רבי מנחם-מענדל מרימינוב, קרא לו באמצע התפלה וביקש ממנו להפסיק...

יש עוד מנהג, שתקן השל"ה הקדוש, שהמתפללים בנוסח אדמו"ר הזקן נוהגים בתפלה. מישהו יודע מהו? יש מנהג לקום באמירת "ואנחנו לא נדע מה נעשה"⁸. אם התפלה 'לא עבדה', אנחנו לפחות קמים ומנסים לעשות משהו. מה נעשה? !לא יודע, אבל נקום, לפחות נראה יזמה ורצון.

מה בדרך כלל קורה? אם יהודי מתפלל תפלה לא טובה, ואז שואל – אם ככה היא נראית, אז למה? אם השאלה הזו מעוררת את השואל לתשובה – אז באמת התפלה היא בזבוז זמן, הפסדת, אבל אם השאלה שבסופה היתה משאלה, בקשה – הרווחת את הכל. כך אתה יכול לחבר לאט לאט בין מה שלמדת בחסידות לחיך.

הרגשת נוכחות ה' בעולם דרך גדולתו בכלל

מה עוזר שאני לומד חסידות? נסביר איך זה עוזר. כשלומדים חסידות לומדים הרבה מושגים – עולמות, קו, רשימו, צמצום, וכו' – מה הכוונה? כשאני לומד אותם אני יכול לחבר אותם לשאלות שלי. אם אני מבין את המושגים האלו, אני יכול לחבר אותם לשאלות שלי.

נקח את המושג הראשון שהזכרנו – עולמות. מה אומר לנו ומועיל לעבודתנו שישנם עולמות רבים? הרי אני לא באמת יודע מה מתרחש בכל ימיני עולמות עליונים, רוחניים. אבל לגבי השאלות הקיומיות שלי על הקשר שלי לה' – הם נותנים לי תשובות.

יש סיפור על אחד מאדמו"רי ויז'ניץ, שהיה לו תלמיד שגויס לצבא, ובמשך כמה שנות ריחוק, הוא היה מסיים את התפלה (ואולי לפעמים בלי שהיה מתפלל בכלל) ואומר "גוט שבת, רעבע". בדיוק כמו בתור חסיד, בתוך הקהלה, כך היה נוהג גם בצבא. כאשר אותו חסיד השתחרר, הוא הגיע לבית המדרש בשבת הראשונה ונגש לאחורי התפלה לאדמו"ר, לומר "גוט שבת". הרבי שמח מאד שהוא חזר, ואמר לו: "כל השנים שאמרת גוט שבת, עניתי לך". חסידים ספרו, שאכן הרבה פעמים היו רואים את הרבי – לפני, אחרי או תוך כדי התפלה – כאילו פנה למישהו ואומר "גוט שבת".

---

⁸ ראה שו"ע או"ח סימן קלא, ס"ק ד במג"א: "כתב בשל"ה, ראוי לומר 'ואנחנו לא נדע' בישיבה; 'מה נעשה' – בעמידה. ושניהם בקול רם".

אם אנחנו מנתחים את הסיפור, אנחנו כמו החסידים שרואים מבחוץ את האדמו"ר אומר 'גוט שבת' לאויר... אנחנו רואים כל מיני דברים שמתרחשים בעולמות העליונים, אצל הרבי. על דברים פלאיים כאלו ניתן לומר שאין קשר אלינו, מה משנה לנו לאיזה קיר הרבי מחליט לומר 'גוט שבת'? אבל, אפשר גם לומר שבסוף, מה שקורה אצל הרבי ובעולמות העליונים בהחלט משנה לנו. אפשר להוסיף אפשרות שלישית, שהעובדה שהוא הצליח לומר כל כך הרבה שנים 'גוט שבת' בלי להשבר, ולא ניתק את הקשר – יכלה להיות רק בגלל שהוא הרגיש קשור, כי הרבי אכן ענה לו.

עכשיו נסביר את המשל שהבאנו מהספור: יש קשר עמוק בין ה' לבינינו, והוא מאד משפיע עלינו. לא תמיד אנחנו שמים לב אליו ולהשפעה הגדולה שלו על חיינו; ולא תמיד חושבים שהוא מועיל, אבל כמו החסיד הצעיר בצבא, אנחנו מאמינים שהוא משפיע. ככל שאני לומד יותר

ומתחבר יותר, אני יותר מרגיש את הרבי עונה לי.

אבל, סייג חשוב הוא שכל הלמוד יבוא מתוך אמונה פשוטה. אם אני זורק אליך משהו, ואנחנו מכונים אחד לשני – אתה תקלוט יותר. כך גם בקשר המופשט יותר: ככל שתהיה יותר מכון כלפי ה' – אתה תרגיש יותר את ההשפעה שמגיעה ממנו. ככל שתרגיש כמה ה' גדול ומשפיע – הוא כבר יבוא אליך ואתה תראה אותו לבד.

היכולת לומר שה' נוכח בנפשנו

לאחרונה שמעתי משהו משעשע שקרה באיראן, כמדומני. נשיא איראן, או מישהו חשוב אחר, הוא אמר משהו שקומם עליו הרבה מהמוסלמים: הוא אמר שכשהוא דיבר באיזה מקום הדיבור לא היה הוא, אלא ה' דיבר דרכו. יצאו נגדו – זה נגד האסלאם, כי אסור לה' לדבר עם אף אחד אחרי מוחמד; אסרו עליו לדבר עם אנשים... אם אדם בא ואמר שה' דיבר דרכו – גם ה' וגם הוא עברו על האסלאם, וזו בעיה גדולה...

כששמעתי את זה אמרתי, שאצלנו זה הפוך. אנחנו אומרים "לְאָדָם מְעַרְכֵי לֵב, וּמֵהוּי' מַעֲנָה לְשׁוֹן"⁹ – אנחנו מפריזים מאד באמירה שה' מדבר דרכנו. גם רבי חנינא בן דוסא אמר "אם תפלתי שגורה בפי, יודע אני שהוא מקובל"¹⁰ – ביהדות אנו מרגישים ומזכירים המון איך ה' מדבר בנו. אפשר לתת לכך אינסוף דוגמאות: כתוב שכל אחד שלומד "הקב"ה יושב ושונה כנגדו"¹¹; כתוב "רוח הוי' דָּבַר בִּי וּמָלְתָּ עָלַי לְשׁוֹנִי"¹²...

כל אחד לפי ענינו, אבל ככל שאנחנו לומדים יותר את המושגים אנחנו יכולים לקשר אותם לאנושיות ולמצוא אותם אצלנו בנפש, בהתנהלות ובעבודת ה'. זו המתנה המיוחדת שה' נתן לנו, שנעמיק במושגים האלו והם יהיו עצם החיים שלנו – ההרגשה שיש קשר בין ה' לבינינו. כל החסידות מכוננת אותנו לענין זה; בצורה של הרגשה שהקשר שלנו עם ה' מאד אלקי ומאד אנושי, והוא בתוכנו לגמרי.

'לתפוס' את ה' בשמו – "אהיה" !

נגיד עוד ווארט קצר – שבת שעברה קראנו בתורה שה' מציג את עצמו "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"¹³. לפי אחד הפירושים הכונה היא שמשה רצה לדעת שה' באמת נמצא בתוך הקריאה שלנו אליו, כפי שהוא אמר – "וְעַתָּה הִנֵּה צִעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵי"¹⁴...

כשאני אומר את שם הוי', ה' נתפס בתוך השם הזה. אנחנו לא קשורים לתכונות או לגילויים של הוי', אלא לעצם עצמו, השם שלו. כמו שהאדם מחובר לשם שלו, הקריאה בתורה היא קריאה לה' – "כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה היא"¹⁵ – הקב"ה הבטיח לעם ישראל: אם תגידו את השמות שלי, אני אהיה בתוכם, "אהיה אשר אהיה" !

אני הולך פה בישיבה ולא מכיר את השמות של כולכם, משום מה. אם אני אנסה לתאר לאחד הרמ"ם פה למי אני מתכוון – זה יהיה מורכב: ההוא עם הפיאות – לא טוב; ההוא עם האף, עם

⁹ משלי טז, א.

¹⁰ ברכות לד, ב.

¹¹ תנרביא"ר יח.

¹² שמו"ב כג, ב.

¹³ שמות ג, יד.

¹⁴ שם ט.

¹⁵ ראה זה"ג, צח, ב.

החיוך... מאד קשה לתאר... אולי אחרי עשר דקות של נסיונות הוא יחשוב שאני מתכוון למישהו אחר ממני שאני התכוונתי...

ברגע שאני יודע את השם של האדם – הוא נתפס בו. ה' אומר לנו 'אני נתפס בשם כך-זכך'. יש אלקים, גילויים, כח – אבל יש לי שם. "והיה ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד" – הוא יהיה בשמות שלו. לכן אסור להשבע בשמו שבועת שווא, כי ה' מוכרח להיות בשם שלו. צריך להתייחס לזה כאילו אתה מחוייב לשם שלו כאשר אתה אומר אותו.

שנזכה להרגיש, כאשר אנחנו אומרים דברי תורה ותפלה, שה' רוצה להיות נוכח בדברינו!

[נגנו "אחד יחיד ומיוחד" (נדבורנא)].